

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא ... קנה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא הא שלשה מביא וקורא.....1
- ב. קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים.....4
- ג. וכותבן עליה פרוזבול.....5
- ד. ונקנין עמה נכסים שאין להם אחריות.....7
- ה. אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל ... דמפסיק צונמא.....7
- ו. יש ברירה ... אין ברירה.....8
- ז. מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה אמר אביי מיזל טובא.....9
- ח. אחד אילן הסמוך למיצר ואחד אילן הנוטה מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ.....9
- ט. אילן שהוא נוטה לשדה חבירו קוצץ מלא ... בית השלחין כל האילן כנגד המשקולת 10
- י. אילן שהוא נוטה לרה"ר קוצץ כדי שיהא גמל עובר ורוכבו.....11
- יא. אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות.....11
- יב. הדרן עלך השותפין.....12

דף כז.

א. הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא ... קנה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא הא שלשה מביא וקורא

וקורא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מצות עשה להביא¹ בכורים למקדש², שנא' (שמות כג פסוק יט) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך. וי"א³ שמברכין על הפרשת הביכורים. ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובארץ ישראל⁴ בלבד. ואם הפריש⁵ ביכורים בזמן הזה לא חל קדושה על זה⁶.

וכבר התבאר במסכת גיטין דף מח. שהקונה⁷ או שניתן לו במתנה⁸ אילן אחד וקרקעו שתחתיו אע"ג שלא קנה חוצה להן כלום, כיון שיש לו רשות על היניקה⁹ חייב בביכורים¹⁰, וה"ז מביא וקורא ביובל ראשון.

אולם הקונה או שניתן לו במתנה¹¹ אילן אחד בתוך שדה חבירו, ולא דיבר אם קונה קרקע או לא, אינו מביא לפי שאין לו קרקע, וכתוב (דברים כו פסוק ב) אשר תביא מארצך וכתוב (שם פסוק י) פרי האדמה אשר נתתה לי וגו'.

¹ ומצוה זו אינה קשורה עם מצות קריאה של הביכורים שהיא מצוה בפ"ע וגם אלו שאין קוראין כדלקמן פ"ד חייבין להביא ביכורים מדאורייתא

² והרמב"ן ר"פ תבא נסתפק אם נהג ביכורים בנוב וגבעון או דוקא בירושלים ושילה אבל בבמת יחיד בודאי א"א להביא שם ביכורים ולא נתחייבו בביכורים עד לאחר שכבשו וחלקו אבל התוס' בפסחים ל"ו ב' ד"ה דאמר ובזבחים קי"ט א' ד"ה באו כתבו דנוהגין ביכורים בנוב וגבעון אבל בפסחים ל"ח ב' ד"ה נאכלין כתבו דאין נאכלין בנוב וגבעון

³ כנה"ג יו"ד ס' ס"א בשם ס' ד"א והביאו גם במעשה רוקח כאן ועי' בישועות מלכו שנסתפק ג"כ בזה וכ"כ רשב"ץ בזהר הרקיע מ"ע קנ"ו כמדומה שצריך לברך

⁴ ואפי' אם מלך יכבוש שאר ארצות אחר שכבשו כל א"י דנתקדש בקדושת א"י כמש"כ רבנו בפ"א מתרומות ה"ג מ"מ פטור מביכורים שאינה ארץ זבת חלב ודבש ועיין רמב"ן שמות י"ג ב' ודברים י"ח א' ע"פ הספרי שאף בא"י אין חייב אלא ארץ ה' עממין דהיינו האמורי והכנעני והחתי והחוי והיבוסים אבל ארץ הפריזי והגרנשי פטור מביכורים שאינה ארץ זבת חלב ודבש אמנם רבנו לא חילק בכך כמש"כ המנ"ח מצוה צ"א וכן רש"י בחומש פי' פי' אחר בספרי ופי' להדיא שכולן חייבין

⁵ חזו"א זרעים לקומים ס' ח' סק"ד וכהרע"ב פי' גם הרא"ש וריב"ן ורבנו שמואל ב"ר שניאור ורבנו משולם וכן הסכים הגר"א מובא בתקלין חדתין שם וגם הרמב"ם שפי' פי' אחר י"ל דלדינא מודה לפסק הירוש' הלכה כר"ש שלא קידשו וכ"כ התוס' במכות י"ט א' ד"ה מה ותוס' שנין שם ומש"כ המנ"ח במצוה תפ"ט צ"ע ועי' מל"מ.

⁶ לפי הרע"ב וכן משמע בירושלמי

⁷ רמב"ם שם פרק ב הלכה יג

⁸ תוס' חדשים פ"ק דביכורים מי"א ע"ש

⁹ דהלכה קרקע כל שהוא חייב בביכורים וכ' רמ"ה דלמא דלא קי"ל כעולא מיירי בכ"ש ממש ואפי' באילן וכ"כ ר"י בן מ"צ בפ"ק דביכורים מי"א.

¹⁰ דרך אמונה שם קב

¹¹ תוס' חדשים פ"ק דביכורים מי"א ע"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הקונה שני אילנות¹² בתוך שדה של חברו¹³, מביא ואינו קורא לפי שהדבר ספק אם יש לו קרקע או אין לו¹⁴, וכיצד עושה מקדיש אותם תחלה לבדק הבית, לפני שיכניסם בעזרה, מפני שהן ספק חולין, ואין מכניסין חולין לעזרה¹⁵. אבל קדשי בדק הבית מותר להכניסו לעזרה¹⁶. וי"א¹⁷ שמקדישים על תנאי אם אינם בכורים. והכהן פודה אותן¹⁸ מיד ההקדש אחר שיעשה הבעלים התנופה וההנחה בצד המזבה, וזכו בהן הכהנים אנשי המשמר ואז יוציאו הכהן לחוץ לעזרה, ויפרם ויאכלם בכל העיר, כדי שלא יהי' חולין בעזרה, והמעוות יתן לבדק הבית ואח"כ אוכלן. ומפריש מהן תרומה ומעשר על תנאי אם אינם בכורים¹⁹, מפני שהן ספק חולין²⁰, ונותן המעשרות שלהן לכהנים שמא בכורים הם ואסורין לזרים, ואינו מביא אותן בעצמו אלא משלחן ביד שליח²¹ כדי שלא תעכב אותן הקריאה מלאוכלן, שכל שאינו ראוי לקריאה מפני הספק הקריאה מעכבת בו.

¹² רמב"ם שם פרק ד הלכה ד

¹³ ודוקא בזמן שאין היובל נוהג או ביובל ראשון דאל"כ בלא"ה אין קורא דלהלן

¹⁴ ואף על גב דק"ל דמספק אין לו קרקע דהמוציא מחברו עליו הראי' וכמשי"כ רבנו בפכ"ד ממכירה היו"מ"מ לענין בכורים כיון שאם יבא אליהו ויאמר שקנה קרקע יתנו לו את הקרקע הרי הקרקע שלו מספק דקרקע אינה נגזלת וקיימא ברשותו ולכן חייב בבכורים מספק. רשב"ם ב"ב פא:

¹⁵ דעת רבנו בפ"ג משחיטה ה"ג דכל חולין אסור להכניסן בעזרה, אבל דעת תוס' ורוב הראשונים בב"ב פא: דדוקא כשעושה בהן מעשה דדומה להקרבה כגון בבכורים שעושה תנופה והנחה בצד המזבה אבל אם אין עושה שום מעשה אין אסור והאיסור הזה עיין ברשב"ם שם ובתוס' הרא"ש בשמ"ק שם אינו אלא מדרבנן.

¹⁶ כדאשכחן במס' מדות גפן של זהב היתה בעזרה וכל מי שמתנדב גרגיר של זהב תולה בה ודעת הרשב"ם שם שיקדישם לדמי קרבן. ובתוס' כתבו שיכול גם להקדישם לדמי נסכים.

¹⁷ רשב"ם שם ובמאירי שם הביא ב' הדעות.

¹⁸ ר"י קורקום ומעשה רוקח ובאו"ש כ' שאם הבעלים יפדנו יצטרך להוסיף חומש ועיי' רשב"ם ובתוס' זבחים ע"ז א' ד"ה וחולין משמע שא"צ למהר להוציאן לפני הפדיון דיכול לפדותן בעזרה דחולין ממילא קא הויין כדא' בגמ' שם אבל התו' במנחות פ' ב' ד"ה וכי כתבו דלא שרינן להכניס מספק לעזרה כדי לפדות אח"כ בפנים.

¹⁹ שהבכורים פטורין מתו"מ אבל אלו שהן ספק חייבין מספק בתו"מ

²⁰ וזה קאי על הבעלים לפני שיכניסם לעזרה צריך להפריש מהן תרו"מ כדי שהכהן יוכל לאכלם ואסור לו למסור טבל בלי לעשר ואף על גב שנותן הכל לכהן ואין נוטל מהם דמים מספק מ"מ אסור ליתן לו בטבלו אלא מפריש תחלה התרו"מ ואף על גב דהגומר פירותיו ע"מ למכור אין חייב בתרו"מ אלא מדרבנן מ"מ חייבוהו לעשר ולפעמים הוא מה"ת כגון אם הביא בכורים זיתים וענבים ובא ליד כהן קודם גמר מלאכה ונגמרין ביד כהן. דרך אמונה שם מח

²¹ דעת רוב הראשונים בב"ב שם דדוקא אם בתחלה בוצרין על דעת לשלוח ע"י שליח שאז לכתחלה לא נתחייבו בקריאה אבל אם בצרין הוא א"א לשלוח ע"י שליח שכיון שנתחייבו בקריאה אין ניתרין אלא בקריאה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

קנה שלשה²² יש לו קרקע ואף על פי שאין לו אלא אילנות בלבד הרי הוא כמי שקנה קרקע²³ בסתמא²⁴, ודוקא²⁵ אם קנה שלשתן בבת אחת, ועומדים זה כנגד זה בשלשה פטופטי כירה כלומר כמין סגול, ויהא ביניהן מד' אמות עד שש עשרה, מן העיקר הרחב של אילנות. ולא יפסיק ביניהן לא אמת המים, ולא רה"ר. ואז קנה קרקע הראויה להם דהיינו תחתיהן, וביניהן, וגם חוצה להן כמלא אורה וסלו.

ב. קרקע נל שהוא חייב בפאה ובנכורים

כבר התבאר במסכת קידושין דף כו. שהקוצר את שדהו²⁶, לא יקצור את כל השדה, אלא יניח מעט מן היבול בקצה השדה עבור העניים. ומצות פאה נוהגת בתבואה, בכרם, ובשאר אילנות שפירותיהם מבשילים כאחד ונלקטים כאחד. ומן התורה אין לפאה שיעור, אבל חכמים קבעו לה שיעור: אחד משישים. קרקע²⁷ כל שהוא חייבת בלקט שכחה ופאה²⁸, כלומר שאם יש לו אפי' משהו קרקע וזרע בה חייב להשאיר פאה, ואפילו היתה של שותפין שנאמר (ויקרא כג פסוק כב) קציר ארצכם אפילו של רבים.

אולם דוקא בצמח בה שבולת אחת²⁹, וממנו יצאו כמה שבולות, וקצר אחת מהן³⁰, חייב להשאיר פאה, שאם לא כן הרי אין חייב בפאה עד שיקצור שבולת אחת.

²² רמב"ם שם פרק ב הלכה יג

²³ ותלוי ביוכל ראשון ושני ולכן סתם רבינו, פר"ח במים חיים שם ליישב קו' הכ"מ וכ"כ במרכה"מ ויד איתן.
²⁴ אף על פי שלא דיברו אלא על האילנות בלבד מ"מ קנה גם הקרקע א בל אם התנה בפירוש שאין לו קרקע ולכשיתיישבו לא יוכל ליטע אחר במקומו בודאי אין מביא ביכורים. כ"פ הר"י קורקוס והכ"מ בשמו והרדב"ז (וד' הרדב"ז צע"ק) ומרכה"מ ופר"ח במים חיים גיטין מ"ה א' וכ"מ בפיה"מ לרבנו בפ"ק דביכורים מ"ו דגם דעת רבנו כדעת הראב"ד.

²⁵ דרך אמונה שם צט

²⁶ רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק א הלכה א

²⁷ רמב"ם שם פרק ב הלכה ג

²⁸ מנ"ח מצוה תקצ"ב

²⁹ דרך אמונה שם לה מירו' פ"ג והביאוהו כל הראשונים כאן ובקדושין כ"ו ובב"ב כ"ז ובסמ"ג ל"ת רפ"ד ובכו"פ פנ"ב

³⁰ כן נראה דדוקא אם קצר א' מהן אבל אין חייב לקצור כן ואם רצה יקצור כל השבולת למטה ויהא פטור מפאה. דרך אמונה ציון ההלכה שם קח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן אפי' אין לו קרקע כלל רק קנה קמה כל שהוא³¹, מחברו בלי קרקע ג"כ חייב בפאה ובלבד שיהא שם לקצור ב' פעמים כנ"ל וכן עציץ נקוב חייב בפאה³².

כל מתנות העניים³³ האלו אינן נוהגות מן התורה אלא בארץ ישראל כשקדושתה עליה, כתרומות ומעשרות³⁴, הרי הכתוב אומר (שם) וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרֻצְכֶם (דברים כד פסוק יט) כִּי תִקְצַר קִצִּירְךָ בְשָׂדֶךָ, וכבר נתפרש בגמרא שהפאה נוהגת בחוצה לארץ מדבריהם, וי"א³⁵ שאינו אלא במקומות המוכים לארץ ישראל ולא בכל חו"ל. וכן נוהגת מדבריהם בזמן הזה, וכ"ז במקומות שיש עניי ישראל שיבואו לקחת שאם לא כן גם בא"י אין צריך להניח³⁶. ויראה לי שהוא הדין לשאר מתנות עניים אלו שכולן נוהגות בחוצה לארץ מדבריהם.

ג. ונותנן עליה פרוזבול

כבר התבאר במסכת גיטין דף לז. שאין כותבין³⁷ פרוזבול אלא על הקרקע³⁸, לפיכך צריך שיהיה ללוה קרקע אפילו כל שהוא.

עציץ נקוב³⁹ של הלוח כותבין עליו פרוזבול ואפי' מונח ע"ג יתדות באויר אף על פי שאין מקום היתדות שלו, וי"א⁴⁰ שאפי' אם גם היתדות אינן שלו, אבל עציץ שאינו נקוב אינו מועיל⁴¹.

³¹ דרך אמונה שם ימרו' שם ודלא כתפא"י פ"ג מ"ה בשם לחם שמים ולכאו' ה"ה לענין לקט ושכחה א"צ שיהא לו קרקע וכן לפרט ועוללות מיהו לענין שכחת עומרים

³² ערוה"ש ב יח

³³ רמב"ם שם פרק א הלכה יד

³⁴ חזו"א שביעית סי' ז' סקב"ח ובמעשרות סי' ז' סק"י וכן בהדיא בהינוך מצוה רט"ז רכ"א תקצ"ב ודלא כמנ"ח רט"ו שפקפק ע"ז. עיין דרך אמונה ציון ההלכה שם קלו

³⁵ ב"י ושי"ך יו"ד סי' של"ב, וכן הכריע בחזו"א שביעית סי' ז' סקל"א ד"ה לדעת הגר"א

³⁶ יו"ד שלב

³⁷ רמב"ם שם הלכה יט, שו"ע ונו"כ שם כב

³⁸ ויש בזה ב' טעמים דרש"י פי' הטעם דאין דרך להלוות למי שאין לו קרקע כדי שיהא בטוח בחובו ומילתא דלא שכיחא לא תקינו ב"י רבנן ואפי' קרקע כל שהוא ראוי לגבות בו כל חובו דגבי והדר גבי, והר"ש פי' בפ"י דשביעית מ"ז הטעם משום דקרקע נחשב כגבוי משום דשעבוד חל על קרקע לפי שהקרקע אין יכול להשמיט ולהצניע תי"ט אף על גב דגם על עציץ נקוב כותבין צ"ל דלא פלוג רבנן כ"כ תו' בב"ב כ"ז א' ובגיטין ל"ז א' ועי' בר"ש שאין דעתו דהטעם משום שיכול להבריחו, ונ"מ בין ב' הטעמים אם ה' ללוה קרקע בשעת כתיבת הפרוזבול ובסוף שנת השמיטה אינו בידו דלדעת רש"י מהני אבל לדעת הר"ש צריך שיהא לו בסוף השמיטה שיהא נחשב כגבוי ואם בשעת ההלואה ה' לו קרקע ובשעת כתיבת הפרוזבול אין לו הקרקע לכו"ע לא מהני.

³⁹ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁰ ח"י הרשב"א גיטין ל"ז א' וכ"כ הרא"ש שם

⁴¹ אא"כ השאלו מקום להניחו עליו כדלהלן בתנור וכיריים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אם אין קרקע ללוה⁴² מזכה לו המלוה⁴³ על ידי אחר, כל שהוא בתוך שדהו אפילו קלח⁴⁴ של כרוב⁴⁵, ואפי' מזכהו במתנה ע"מ להחזיר⁴⁶, אולם אם הלוה בפנינו ואומר שאינו רוצה לזכות בקרקע של חברו אין מזכין לו לאדם בעל כרחו⁴⁷. וי"א⁴⁸ שמזכים והוא מן הקולות שהקלו בפרוזבול.

השאלו או השכירו⁴⁹ מקום לתנור או לכירה, או לכל חפץ אחר להניחו שם ואפילו עציץ שאינו נקוב או נר⁵⁰, כותבין עליו פרוזבול.

היתה לו שדה ממושכנת כותבין עליה פרוזבול.

מאחר וקשה לגשת לביה"ד, התקין הגאון העצום בעל החקרי לב נוסח מיוחד המוסר את הדברים בפני עדים לבי"ד חשוב. וזהו אופן וסדר עשיית פרוזבול

המלוה מכין שטר פרוזבול, ומעמידים שני עדים כשרים שומרי מצוות, ורצוי שלא יהיו קרובים, ויזהרו העדים שהתאריך יהא מדוייק.

אין צורך לפרט שמות האנשים שחייבים לו, ואם רוצה להחמיר על עצמו ולפרט שמות החייבים לו – יכול לרשום שמם מאחורי שטר הפרוזבול.

אחד העדים מכין מטפחת, והמלוה תופס את המטפחת ואומר: "אתם העדים, קנו ממני קנין גמור ושלם שאני מזכה על ידכם קרקע כל שהוא לכל אחד מבעלי חובות שחייבים לי (ולאשתי) שאין להם קרקע".

אחר שעזב את המטפחת ממשיך ואומר: הווי עלי סהדי שאני מוסר כל חוב שיש לי (ולאשתי) לביה"ד של עידיך... ת"ו הרה"ג... הרה"ג... הרה"ג... שאגבנו כל זמן שארצה.

⁴² כגון בהורי ישיבה שאין להם קרקע משלהם כלל ואף שייחד לו חדר כדי ללון ולהניח חפציו אין זה נחשב לקרקע המושאלת לו, כיון שאין לו היתר להשתמש בחדר לשאר שימושים אלא רק ללון ולהניח חפציו וכדו', ועל כן אינו מוגדר כהשאלת הקרקע, אלא כהיתר שימוש מוגבל לדברים מסוימים (ודלא כסוברים שהווי כהשאלה גמורה)..

⁴³ או כל בעל קרקע אחר

⁴⁴ או עץ או ענף אחר

⁴⁵ שמועל בקרקע כל שהוא אולם ע"י בריטב"א ור"ן גבי מנה אסיכי שכתבו דסיכי לא חשיבי וכ"כ רמב"ן בחד שינויא אבל הרשב"א כתב תי' אחר.

⁴⁶ נמוקי"א כן. וכתב הר"ן ואף על גב דבודאי לא ניהא לי' מ"מ כיון שעיקרו זכיה אף על גב שיוצא לו ממנו חובה מהני והרא"ש כתב מפני שבפרוזבול הקילו

⁴⁷ רמ"א ש מהר"ן

⁴⁸ מאמר מרדכי שביעית פסקי הלכות סימן כג

⁴⁹ בתשו' מהרי"ט ח"א סי' ס"ה וציין לו רעק"א בשו"ע ס"ל שאפי' לא עשה בו קנין אלא משתמש ברשות הבעלים אך בריטב"א החדשות ד"ה ואוקימנא דדוקא אם עשה בו קנין ועי' שכ"כ ע' צ"ו.

⁵⁰ ירו' שביעית פ"י ה"ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וביטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

העדים חותמים על שטר הפרוזבול ומוסרים אותו למלוה שיראנו ללוה בעת גבית החוב.

דף כז:

ד. ונקנין עמה נכסים שאין להם אחריות

קרקע כלשהו מקנין אנבו מטלטלין הרבה⁵¹. ואינו צריך לסיים מקום הקרקע, ואפילו אין ידוע לנו בודאי שיש לו קרקע⁵², ויש אומרים שאף אם ידוע לנו בודאי שאין לו, אם כתב שיש לו מועיל⁵³.

ה. אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל... דמפסיק צונמא

אילן⁵⁴ שעומד בחוצה לארץ ונופו נוטה לארץ פטור ממעשרות שהולכין אחר העיקר ואין משגיחין על הנוף כלל, ואף ששרשי אילן מתפשטין עד ט"ז אמה כיון שעיקר האילן ושרשיו כולו בחו"ל אף שהשרשים מתפשטים בא"י אין זה מחייבו במעשר⁵⁵.

⁵¹ שו"ע חו"מ רב ז, קיג ב

⁵² רמ"א שם בשם הרשב"א, אבל אם ידוע לנו בודאי שאין לו אינו יכול להקנות, וכתב הרשב"א שאם האנשים הרגילים אצלו אינם יודעים שיש לו, אמרינן מסתמא אין לו, וא"כ כתב בשטר דלא כטופסי דשמרי, דהוי כאילו מעיד על עצמו שיש לו ומועיל שנאמן על עצמו לחייב וליתן ולשעבד, ועי' בנה"ג שדן בדין שטר שכתוב בו שהקנה לו מטלטלין אנב קרקע.

⁵³ שו"ע ונו"כ שם קיג ב, דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי, אלא שסיים השו"ע לחובתו, ונראה מדברי התוס' והרא"ש שם דרק לחובתו, דהיינו בנדון דסימן קיג שמשעבד למלוה מטלטלין אנב קרקע, וכן כתב הרא"ש שם שפשת המנהג שלא לדקדק אם יש לו קרקע, לפי שרוב המקנים מקנים לחובתם ליתן או לשעבד נכסיהם וסמכינן אהודאתם. אבל לפי המנהג שהביאו התוס' והרא"ש שם לאו משום הודאת בע"ד הוא אלא לפי שאין לך אדם שאין לו ד"א קרקע לקברו או בא"י. ועי' בש"ך סימן לז ס"ק כו שנראה דדוקא לחובתו נאמן, אבל אינו נאמן לטרוף מלקוחות, ויש לעיין לגבי סתם קנין אם זה בכלל לחובתו. ומבואר בסימן קיג שיכול הלוקח להקנות למוכר קרקע כדי שיקנה לו אנבה. פתחי חושן שם פרק ט הערה ח

⁵⁴ רמב"ם שם הלכה כד

⁵⁵ וכ"ז מה"ת דמדרבנן כיון שהמירות הי' בארץ חייב בתרו"מ כנ"ל הכ"ב ולפ"ד הגר"א שם מיירי כאן בדבר שאין לו גורן דבזה לא אולי' אחר הגמ"מ רק אחר הגידול ופטור לגמרי. דרך אמונה שם רמז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואם עומד בארץ ונופו נוטה לחוצה לארץ הכל הולך אחר העיקר, וחייב במעשרות לגמרי מה"ת⁵⁶.

היו מקצת שרשיו בארץ ומקצתן חוצה לארץ בזה אין נ"מ אם כל הנופות בא"י או בחו"ל או בשתייהן כיון שהשרשים יונק משתייהם אפילו היה צחיח סלע מבדיל ביניהן תחת האדמה בין השרשים, כיון שלמעלה מתחברין אף על גב שהוזרין ומתפרדין לשני גזעים⁵⁷ כיון שכבר נתחברו הרי יונקים זה מזה ויש בהכל תערובות משניהם והרי טבל וחולין מעורבין זה בזה, בכל פרי ופרי וא"א לעשר מטבל ודאי עליו דהוי מן החיוב על הפטור ולא ממנו על טבל ודאי אלא צריך לעשר מיני' ובי' לפי חשבון או לעשר על הציו ממקום אחר לפי חשבון.

ודוקא כשהוזרים ומתחברין למעלה אחר הפסקת הסלע אבל אם מופרדין עד למעלה אין יונקים זה מזה.

ו. יש ברירה ... אין ברירה

כבר התבאר במסכת גיטין דף כה. ומח. שקיימא לן להלכה בדאורייתא אין ברירה כלומר שדבר שאינו מבורר עכשיו ומתברר אחר כך, אין אנו אומרים שהוברר הדבר למפרע. וכגון מי שהיו לו טבל טבול מן התורה כגון מאה לוג של יין טבול מן התורה⁵⁸ ואמר שני לוגין⁵⁹ שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה אח"כ או למחר ועשרה מעשר ראשון, ותשעה מעשר שני⁶⁰, לא יתחיל וישתה על דעת שיניח בסוף שיעור תרומה ומעשרות, אלא יפריש

⁵⁶ ומיירי שנתמרה בא"י וקמ"ל דחייב מה"ת דאי נתמרה בחו"ל פטור כנ"ל הצ"ב ולפ"ד הנר"א הנ"ל מיירי בדבר שאין לו גורן. שם ר"ז

⁵⁷ חזו"א ערלה סי' ב' סק"ג ועי' במאירי גיטין כ"ב שהביא שרבים פסקו בזה כרשב"ג דכיון שמתפרדין מלמטה אמרי' דחציו שבא"י חייב וחציו שבחו"ל פטור ולא חיישי' למה שנתערבו אח"כ למעלה וכן דעתו ע"ש ואין זה שייך לברירה בעלמא כמש"כ בחזו"א שם ובישועות מלכו כאן ועי' בס' מע"א אות ב' שהביא עוד ראשונים שפוסקים בפלוגתא דרבי ורשב"ג כרשב"ג. דרך אמונה – ציון ההלכה ס"ק תמו

⁵⁸ דדוקא בדאורייתא אמרי' אין ברירה

⁵⁹ ומשום דתרו"ג עין בינונית הוא א' מחמשים נקט שני לוגין ממאה

⁶⁰ לאו דוקא דאחר שהוריד ב' לתרו"ג לא נשאר עשר למעש"ר ותשע למע"ש אלא עשר פחות חומש למעש"ר ושמונה לוגין ושמונה עשירות ועשירות חומש למע"ש. עיין תוי"ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואח"כ ישתה. ואין אומרין זה שהניח בסוף כאילו נברר תחלה⁶¹, מפני שחיוב תרומה ומעשרות מן התורה ואין אומרין בשל תורה⁶² נחשוב כאילו נברר, עד שיברור ויפריש לגמרי ואח"כ יאכל. ואפילו בזמן הזה הדין כן⁶³.

ז. מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה אמר אביי מילן

טובא

כבר התבאר לעיל דף יח. וכו. שלהלכה קיי"ל שמותר⁶⁴ לאדם לנטוע אילן בתוך שדהו, אף על פי שיש לחבירו בור בתוך שדהו סמוך לגבול ולכשיגדלו השרשים יכנסו לתוך הבור ויפסידוהו.

ח. אחד אילן הסמוך למיצר ואחד אילן הנוטה מביא וקורא

שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ

כבר התבאר במסכת ב"ק דף פב. שאילן הסמוך למצר⁶⁵ חבירו והשרשים נכנסים לתוך של חברו, או שענפיו נוטין לתוך שדה חברו, שיש לחברו

⁶¹ כדעת הסוברים שיש ברירה ואמרי' הוברר מעיקרא שזה הי' עומד להפריש ויכול לאכול ואף על גב שלא ייחד מקום לצפוננו או לדרומו מ"מ כאן כיון שהוברר למפרע שזה התרו"מ הוי כקבע מקום אלא אומרם אנו שאין ברירה ולא חל כלל (ולא שחל בתערובות). חזו"א דמאי סי' ט' סק"י

⁶² דלא כהסמ"ג מ"ע קל"ג בשם ר"י שפסק דגם בדאורייתא יש ברירה וכ"ד התוס' רי"ד בעירובין ל"ז א' ועי' ר"ן נדרים מ"ה ב' שהאריך בזה ודעת הר"ן דמספק פסקו כן בגמ' דמספקא להו אי יש ברירה או אין ברירה ולכן בדאורייתא מחמירין ובדרבנן מקילין אבל דעת מהרש"ל ביש"ש מובא בחזו"א דמאי סי' ט' סק"א דקיי"ל בדאורייתא בודאי אין ברירה ואין חל כלל (ואפי' יצא מזה קולא) ורק בדרבנן הקילו בזה וכן נוטה דעת החזו"א שם וכן שם סק"ו

⁶³ אבל בדרבנן קיי"ל יש ברירה ורבנו לא בא למעט כאן אלא טבל של חו"ל או סוריא דבזה קיי"ל יש ברירה או דמאי, אבל בזה"ז או לקוח או מירוה גוי או תרומת ירק נחשב שיש לו עיקר מה"ת וקיי"ל בהו אין ברירה ואפי' בספק אם מעושר כגון הלוקח מבין הכותים קיי"ל אין ברירה. חזו"א שם סי' ט"ז סק"א וכ"כ רעק"א בדמאי פ"ז מ"ד וכדעת התוס' ומהרש"ל ומש"כ בכו"פ פל"ח דנראה מדברי רבנו בפכ"ג משבת דבזה"ז אפשר להפריש ע"י ברירה וכוונתו להט"ז שם הוא תמוה מאד דשם כבר עישר מע"ש וכמש"כ שם אף על פי שייחד מקומן מע"ש רק רוצה ליתנם לכהן בשבת ואין זה שייך לברירה.

⁶⁴ שו"ע ונו"ב חו"מ קנה לב. ועל זה אמר ר' יוסי שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו, שאין השרשים באים אלא לאהר זמן, ואין כאן גירי דיליה.

⁶⁵ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ב הלכה יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

רשות לקצוץ הענפים, ואפילו במקום שחייב להרחיק⁶⁶, כגון שיש לחבירו אילן ובארץ ישראל שיעור אורך המחרישה ארבע אמות⁶⁷, ובבבל בשתי אמות, וכל מקום ומקום לפי מנהגו⁶⁸. כמו שהתבאר לעיל דף יח. וכו'. לענין מצות הבאת ביכורים הי' תנאי יהושע שיחשב כשלו כדי שיוכל להביא ביכורים, והרי זה מביא ממנו ואפי' מהפירות הנוטין לשדה חברו וקורא⁶⁹, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ.

ט. אילן שהוא נוטה לשדה חברו קוצץ מלא ... בית השלחין כל האילן כנגד המשקולת

כל אילן חברו⁷⁰ שענפיו נוטים לתוך שלו, קוצץ מה שמפריע לו⁷¹. וכן אם הענפים נוטים להצרו ומפריעים לאויר ואורה, יכול לקצוץ⁷².

וכבר התבאר במסכת ב"מ קו. שמכיון שסמוך למצר, אף שכל השרשין יוצאין לשל חברו, הרי הוא שלו לבדו, ואין חברו אוכל פירות⁷³.

⁶⁶ כגון שהי' סמוך בתוך ד"א שבוה חייב להרחיק כמש"כ רבנו בפ"י משכנים ה"ח וי"א דתנאי יהושע אינו אלא תוך ט"ז אמה דמותר לו לסמוך ואף על גב שיונק מתוך שדה חברו התנה יהושע שיוכל גם להביא ביכורים שיהא נחשב שלו אבל לא תוך ד"א שאסור לו ליטע וחייב להרחיק. דרך אמונה שם פג.

⁶⁷ אף אם אינו מבקש לחרוש סביב אילנות ולהכניס מחרישתו על שדה חברו, מ"מ חברו שנטע כבר בתוך שדהו יכול לעכב עליו מליטע שם, ואומר לו כבר החזקתי באילני שהוא נמוע בקצה שדה שלי לחרוש סביבו ולהוליך המחרישה בתוך שדה שלך כפי צורך המחרישה, ועיין פרישה [סעיף ל"ה – ל"ו]. ושם כתבתי, שנראה דהיינו דוקא כשהאילן שבשדה חברו עומד על מיצר חברו, אבל אם אין האילן עומד על המיצר, אלא אמה או ב' אמות סמוך למיצר, אז זה שבא ליטע בתוך שדהו אין צריך להרחיק אלא המותר עד תשלום ד' אמות, ואמרינן דכך הסכימו מתחילה דזה ירחיק אילנו ממיצרו שיעור זה וחברו שבצידו ירחיק המותר, ומה שביני ביני יהיה מיוחד להמחרישה שצריכה להרישת האילנות דשניהם, דומה למ"ש המגיד משנה [פ"י משכנים ה"ח] והביאו מור"ם כאן בהג"ה, דכשבאו ליטע שניהם כאחד כל אחד מרחיק חצי השיעור, ודוק. סמ"ע שם נז

⁶⁸ ובמקום שאין דרך לחרוש בין האילנות אין צריך להרחיק כלל

⁶⁹ ודעת התוס' רי"ד שמביא ואינו קורא

⁷⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ קנה כו

⁷¹ שבזמן כגמ' קוצץ כמלא מרדע על גבי מחרישה, כדי שלא יעכבוהו מלהוליך מחרישתו לשם, ובחרוב ושקמה שצילתם מרובה וקשה לשדה, קוצץ כל הנוטה עד שיהיה שוה כנגד המיצר, שלא יהא שם צל ממנו על השדה. וכן אם היה על שדה שזקוקה להשקאה של חברו או על שדה האילן אפילו בשאר אילנות, קוצץ את כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד המיצר, שהצל רע להם.

⁷² פתחי חושן חלק ו פרק יג הערה צא

⁷³ נתיב"מ שם ובשו"ת אגרות משה חו"מ סימן מג כתב שאילן ששרשיו ברשות ראובן והענפים נוטים לרשות שמעון, שלענין הזכות בפירות תלוי בגוף האילן במקום יציאתו מן הקרקע, ואם הוא בשל ראובן, אף על פי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אולם אילן העומד⁷⁴ על המיצר שהשרשים הולכין ומתפשטים לשני השדות, אף על פי שהוא נוטה כולו לתוך שדהו של אחד מהם שניהם חולקין בפירותיו, שהולכים אחרי השרשים והם יונקים מקרקע שניהם⁷⁵ ואין הולכים אחר הענפים⁷⁶.

ואם עומד כולו בשדה של אחד מהם ונוטה לשדה אחר, כל הפירות של בעל השרשים שיונקין מקרקעיתו. ואם השרשים נוטין לזה יותר מלזה, חולקין לפי ערך מה שהן יותר בזה מזה ואין משגיחין על הנופות⁷⁷.

י. אילן שהוא נוטה לרה"ר קוצץ כדי שיהא גמל עובר

ורזנבו

אילן שענפיו נוטים⁷⁸ לרה"ר צריך לקוץ עד כדי שלא יפריע לעוברים ברה"ר עם משאוי. טאם בעל האילן אינו קוצץ, יכול כל אדם לקצצו⁷⁹.

יא. אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות

שהשרשים וגם הענפים ברשות שמעון, והוכיח מדאמר רבין אר"י אחד אילן הסמוך למיצר ואחד אילן הנוטה מביא וקורא, שלכאורה הוא תרתי דסתרי, דבסמוך למיצר הרי השרשים בשל חבירו ואפ"ה מביא וקורא אלמא דלא אזלינן בתר שרשים, וא"כ אמאי באילן הנוטה אזלינן בתר השרשים (וכתב שבין הוא מדינא ובין אם הוא מתקנת יהושע קשה, וכתב עוד דמסתברא שהוא מדינא, דלא מסתבר שיתקן יהושע להפקיע ממון של חבירו שהוא שלו מדינא, אלא ע"כ שמדינא היה שמעון יכול למחות שלא יינק משל חבירו ולא ילכו הענפים לאוירו, ותיקן יהושע שלא יקפידו), ועפ"י הוכיח בחידושו ל"ב שהפירות שייכים למי שגוף האילן עומד במקום יציאתו, וסיים שלפי סברתו שהוא מדינא, גם אם בעל האילן הוא עכו"ם אסור ליקח הפירות דהוי גזל עכו"ם, משא"כ אם אינו אלא מתקנת יהושע יש מקום לומר שלא תיקן אלא לישראל ולא לעכו"ם, עיין שם.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ רעז כמ, קסז ב

⁷⁵ סמ"ע שם ד

⁷⁶ והטור [סעיף מ"א – מ"ב] שכתב כאן תשובת גאון שכתב דהלכתא כרב [בגמרא שם] דאמר דלא אזלינן בתר השרשים אלא בתר הענפים, ואמרינן הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן, כתבתי בפרישה [שם] דלאו לדינא כתב בן, אלא שהיבא דנהגו בן מנהגן מנהג אף על פי שהוא כנגד שמואל דהלכתא כוותיה בדיני, סמ"ע קנה סז

⁷⁷ נתיב"מ ביאורים קנה טו

⁷⁸ שו"ע ונו"כ תיז ד

⁷⁹ ויש לעיין אם לא קצצו והזק בו אדם אם חייב לשלם, שהרי הוא לא עשה הבור, ואפשר שאם התרו בו חייב כדין אילן שנפל, וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ח הערה צד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אין עושין חלל תחת רה"ר⁸⁰, אפילו מכוסה כראוי שאינו מזיק עתה לבני רה"ר⁸¹, וכ"ש שאסור לקלקל רה"ר⁸², ויש אומרים⁸³ שבמקום שנהגו לחפור תחת רה"ר מותר, וכן במקום שרה"ר הוא של שר העיר ונתן רשות לחפור⁸⁴.

הדרן עלך השותפין

⁸⁰ שו"ע ונו"כ שם א

⁸¹ שמא יפחת מלמטה שלא מדעתו ולא ירגישו בו, וכתב הסמ"ע דלא סני במה שמקבל עליו אחריות הזיקן, שאין בני אדם רוצים להיות ניזוקים ולקבל תשלומין, וגם לא ניהא להו לירד בדינא ודינא, ומלשון זה משמע שמעיקר הדין פטור, משום דהוי כבור שביסחו כראוי והתליע מתוכו, וכ"כ בערוה"ש, וכתב עוד שה"ה שאסור לעשות חלל תחת רשות הבירו, ונראה דכ"ש הוא, ובלא טעם דשמא יפחת נראה שאסור לו לקלקל ולהשתמש ברשותו של הבירו שיש לו בו קנין עד תהום ארעא.

⁸² כמ"ש רש"י בדף נג ע"א, ועי' משל"מ פ"ב מה' רוצח הלכה ב שכתב שאיסור קלקול רה"ר הוא מדרבנן. רמ"א שם, מדברי הרשב"א בתשובה (ה"ב סי' רצב), וכתב שמעיקר הדין אין שתיקת רבים כמחילה, אלא כל שכבר עשה ובא אחר לערער ה"ז בגדר טוענין ללוקח, שמסתמא קיבל רשות מן הרבים במעמד אנשי העיר, ושוב כתב שנהגו בכל המקומות ובכל הערים לעשות כל הביבים תחת קרקע רה"ר, וכן עושים בורות למגורות תבואה ברה"ר, והכל צריכין לכך והורגלו בכך ואין נמנעין, וכאילו הכל מוחלין בכך, ועשו את שאינו זוכה כזוכה, וה"ע ניהא להו לכולהו כי היכי דלכי מצטרכי אינהו ליעבדו נמי הכי, וגם זיוין וגזוטראות מפקי כולהו לכתחלה על דרך הרבים ואינם נמנעים, ועוד שע"ד כן מסר להם המלך את הרשות.

⁸⁴ ובערוה"ש כתב הטעם משום דינא דמלכותא, ולענין דשא"צ לזה, דכל שהרשות ביד מושל העיר, ה"ז כמנהג המדינה, שכולם מסכימים לכך, ועכ"פ נראה פשוט דהיינו דוקא כשיש לו רשיון על כך, אבל שלא ברשות מושל העיר, אף על פי שיתכן שאילו היה מבקש היה מקבל רשות, אין בזה משום מנהג המדינה ולא דינא דמלכותא ואסור לחפור, אבל לפי הטעם הראשון שכולם מוחלים, אפשר שאפילו בלא רשות המושל מותר, וזה דוקא בדבר שמקובל לעשות כן, כגון צנורות ביוב וכיוצא בזה, וכמו שהזכיר הרשב"א בתשובה. אבל בדבר שאין מקובל לעשות כן אסור, ולטעם השני כשקבל רשות ממושל העיר גם זה מותר. פתחי חושן שם הערה סז.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

